

MOJMÍR HORYNA A JEHO VÝZNAM PRO STAVEBNĚHISTORICKÝ PRŮZKUM

PETR MACEK

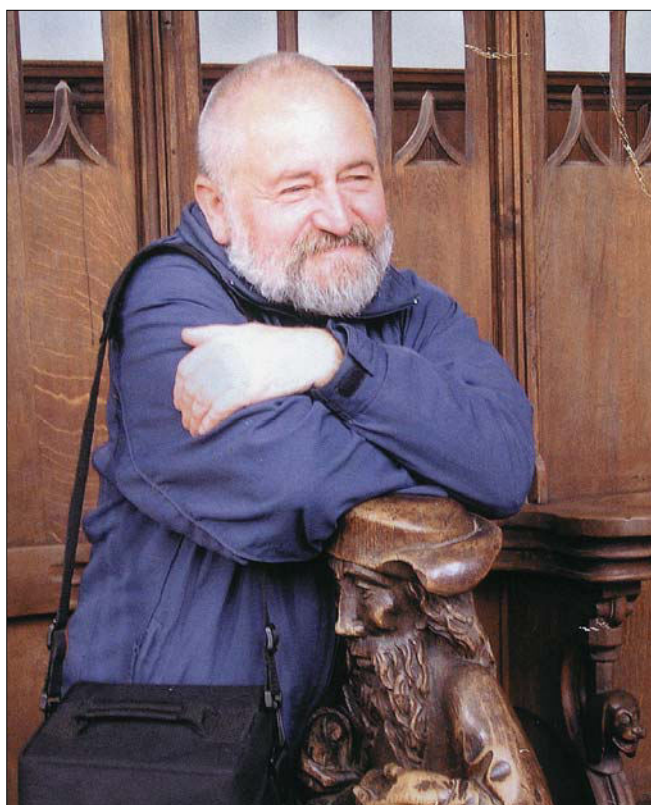
Na jaře nás nečekaně opustil prof. Mojmir Horyna. Jeho výrazná osobnost již byla vícekrát připomenuta, další studie budou nepochybně následovat. Na tomto místě proto nebudeme jeho rozsáhlé dílo sledovat v celé komplexnosti. Zaměříme se na jednu složku, která by rozhodně neměla zůstat v pozadí.

Kdybychom z Horynova rozsáhlého díla oddělovali různé vrstvy, nepochybně by se jako jedno z nejpodstatnějších děl objevila práce věnovaná architektu Janu Blažejí Santinimu – Aichlovi. Pokud se někdo zajímá o evropskou barokní architekturu, nemůže přehlédnout naprosto zásadní knihu z roku 1998, kterou Mojmir Horyna věnoval tomuto ojedinelému tvůrci.¹⁾ Její vědeckou i čtenářskou úspěšnost zajistila úzká spolupráce s naším nejlepším fotografem historické architektury Vladimírem Uhrem.

Komplexní interpretace fascinující Santiniho tvorby je zde zcela zásadně vytýčena. Od Horynových závěrů uběhla určitá doba, a nutně se proto objevila řada nových poznatků posunujících naše poznání. Kdokoli se ale chce věnovat tomuto architektovi, bude vždy muset reagovat na Horynův koncept podložený logicky vystavěným výkladem.

Při čtení Horynovy knihy nepochybně každého zaujme širší záběr směřující v mnoha ohledech do transcendentálních rovin. Neměli bychom ale zapomenout na její východiska. Oním neviditelným, přesto však neopomenutelným zdrojem publikace je řada obsáhlých průzkumových prací. Ty však nebyly věnovány tomuto umělci, ale detailnímu poznání jeho jednotlivých děl, a to ve všech jejich složkách. Jedná se o množství stavebněhistorických průzkumů, které pro Mojmíra Horynu tvořily potřebné východisko. Je nepochybné, že právě dlouhodobý, mnohdy i několikaměsíční bezprostřední kontakt s dílem samotným, jeho detailní prohlídka a podrobný popis vytvořily základ navazující syntetizující práce. Tato část je svým rozsahem nepochybně zcela převažující. Čtenář o ní nemusí sice vědět, bez ní by ale byl výsledek podstatně jiný.

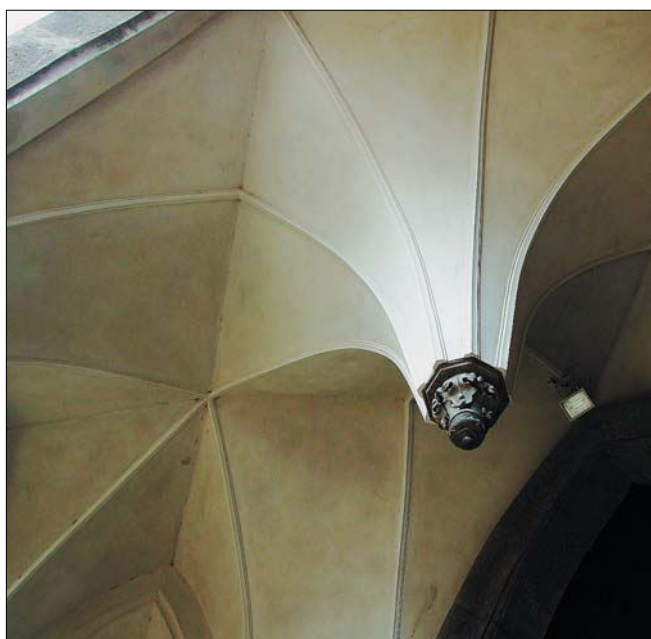
1) *M. Horyna: J. B. Santini-Aichel. Život a dílo. Praha: Karolinum 1998.*

Prof. PhDr. Mojmir Horyna, CSc. (foto R. Biegel)

Dlouhodobě se formující metodika stavebněhistorických průzkumů, vycházející na počátku 20. století z činnosti architekta Kamila Hilberta, byla zásadně rozvinuta v ateliéru Dobroslava Líbala a v 70. a 80. letech minulého století se na jejím utváření podílel právě Mojmir Horyna, a to v tehdy neobyčejně šťastném dialogu s Janem Mukem. Horyna ve své práci vždy bytostně směřoval k obecnějším otázkám a jeho fenomenologický pohled na skutečnost je dostatečně známý. Uvedené dynamické rovnováze odpovídá zcela odlišné východisko Jana Muka, který velice intenzivně cítil stavební složku díla. Bylo by však velkou chybou a nedorozuměním považovat oba náhledy za protikladné, či stojící nezávisle vedle sebe. V kolektivu Dobroslava Líbala se tyto metody velice intenzivně prolínaly. Nemohlo tomu být ani jinak, protože základem dobře zpracovaného průzkumu není osobitost, ale

právě nezaujatost pohledu. Ten musí pokud možno objektivně postihnout veškeré složky, které se podílely na výsledné podobě objektu. Proto u Jana Muka nalézáme pasáže vyjadřující hluboký filozofický a estetický rozměr. Mojmir Horyna může jen neznalého překvapit zájmem o historické technologie a detailní zkoumání technických aspektů stavby. Jeho pracovní sešity jsou plné skic, detailně dokumentovaných profilů, přesně zaznamenaných rozměrů cihel, jejich skladby, schémat krovů a dalších technických detailů.

Obr. 2: Sedlec, konventní kostel bývalého cisterciáckého kláštera, klenba západní předsíně kostela.

Obr. 1: Sedlec (okres Kutná Hora), západní průčelí kostela Nanebevzetí Panny Marie (všechny snímky P. Macek).

Právě v této atmosféře propojující uměleckou a stavební složku díla, samozřejmě postavené na precizně poznaném historickém základu, lze spatřovat podstatu úspěšné práce obou zmíněných badatelů i celého ateliéru. Žádná ze složek neměla převažovat, vše se odvíjelo od staveb samotných. Zkoumání historických pramenů i příslušné stavby jako uměleckého i technického díla byly nutně úzce propojeny. Již v průzkumech Santiniho děl lze ale u Horyny číst i obecnější závěry přesahující do estetických a zejména filozofických kategorií. Bez nich by totiž průzkum nebyl úplný, a tedy ani správný. Sledovaná zásadní kniha je zde již v mnoha rozměrech přítomna.

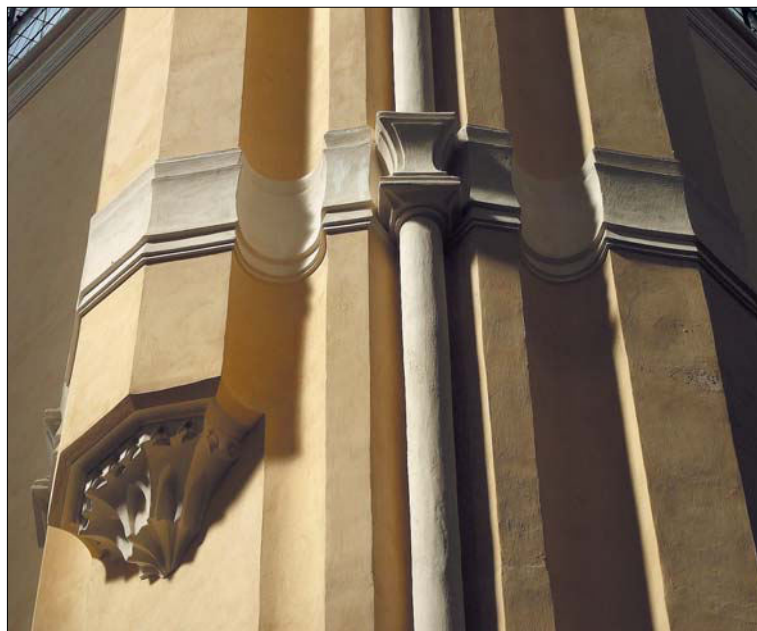
Obr. 3: Sedlec, konventní kostel bývalého cisterciáckého kláštera, jižní dvoulodí.

Horyna si totiž velice dobře uvědomoval skutečnost, že jedině takovýto základ může vyústit v tak přesvědčivé podání.

Pokud nás badatelé seznamují s výsledky své práce, setkáváme se někdy s doslovným publikováním částí SHP. Počítačový věk tuto možnost až nebezpečně ulehčuje. Mojmír Horyna ale ve svých člancích i knihách začínal vždy jakoby od počátku, v podobě více odpovídající formě odborného textu. Stavebněhistorický průzkum zůstává běžnému čtenáři skryt. Proto již Horyna nemusel opakovat dlouhou řadu faktů, ale vybíral a kombinoval ty podstatné.

Jestliže se někdy v soudobých statích o architektuře setkáváme s nedostatkem solidně podložených poznatků a autor rychle přechází do suverénně formulovaných hypotéz, setkáváme se i s druhou, stejně problematickou linií. V ní je, snad při snaze o maximální objektivnost, prezentována jen dlouhá řada různorodých faktů. Pouhá neutříděná kvanti-

ta zahlcuje i poučeného čtenáře a zcela nutné zobecnění často spíše potlačuje. I hodnotné poznatky v takovéto stati zanikají a postrádají na přesvědčivosti. V Horynových odborných statích se proto objevují spíše zobecňující úvahy postihující dobové filozofické, kulturně umělecké i estetické trendy. Pokud by se někomu zdálo, že je zde málo informací patrných na stavbě, může se vždy obrátit na stavebněhistorický průzkum. Horynovým důležitým rysem je vyváženost všech složek, která je základním kamenem ke všemu navazujícímu.

Obr. 4: Sedlec, konventní kostel bývalého cisterciáckého kláštera, detail křížení.

Horynův přístup je stále podnětný a inspirující. Stavebně historický průzkum se jako živá metoda práce nutně stále vyvíjí a proměňuje. Neměla by však ztrácet svoji podstatu, kterou je rovnocenné propojení již zmíněných tří složek, z nichž žádná nemůže chybět. Pro potřebné závěrečné shrnutí je pak autor dobře vybaven na to, aby dosažené poznání

v širším měřítku zhodnotil a zobecnil. S ohledem na jedinečné znalosti získané při podrobném a dlouhodobém průzkumu je dle mého hlubokého přesvědčení dokonce povinen tak učinit. Popis a výčet nestačí. Je sice nutným, přesto ale pouhým východiskem k sevřenějšímu a zejména obecněji platnému a širšímu spektru čtenářů přístupnému finálnímu sdělení. A právě v tom se můžeme od Mojmíra Horyny mnohé stále učit.

Obr. 5: Sedlec, schodiště konventu.